

Śliwiński, Tadeusz

Niektóre problemy aktywizacji gospodarczej miast i osiedli

Notatki Płockie 13/2-46, 6-9

1968

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

n i a m i a s t, a szczególnie dzielnic śródmiejskich,

3) Ustalenie zasad najracjonalniejszego gospodarowania terenami miasta z punktu widzenia:

a) maksymalnego wykorzystania terenów uzbrojonych lub przewidzianych do uzbrojenia w pierwszej kolejności,

b) ochrony użytków rolnych,

c) kolejność wykupu i wywłaszczenia terenów dla potrzeb przyszłych inwestycji,

d) nie wychodzenia z niską zabudową poza tereny wyznaczone pod ten rodzaj budownictwa.

4) Ustalanie długofalowego programu porządkowania ulic, zakładania zieleni, urządzania terenów sportowych oraz określenia kolejności tych prac, zakładając wykorzystanie środków budżetowych oraz *c z y n ó w s p o ł e c z n y c h*.

5) Do końca pierwszego półrocza br. Wojewódzkie Zrzeszenie Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej przekaze prezydium miejskich rad narodowych do oceny i przedstawienia na sesjach program rekonstrukcji gospodarki komunalnej na okres do 1985 r. Po uchwaleniu programów trzeba będzie opracować projekty ich sfinansowania oraz realizacji przez poszczególne jednostki.

W niedługim czasie na obrady Sesji Wojewódzkiej Rady Narodowej wniesiony zostanie projekt planu regionalnego, obejmującego perspektywy do 1985 roku, w

którym dla każdego miasta określona zostanie wizja jego rozwoju. Plan ten może stanowić podstawę dla prezydium miejskich rad narodowych przy opracowywaniu planu na najbliższą 5-letkę.

Mamy plany gospodarcze, mamy do ich wykonania środki, a faktem jest, że *d o b r z y g o s p o d a r z e* miast potrafią je *p o m n o ż y ć*, gdy inni nie zawsze umieją wykorzystać to, co otrzymują.

Narada nasza spełni swoje zadanie, jeżeli dzieląc się doświadczeniami, *w y c i ą g n i e m y w n i o s k i*, ułatwiające miastom szybszy ich rozwój, wzrost gospodarności i rozkwit życia kulturalno-społecznego.

Zwyczajem społeczeństwa stało się, że czynnem witamy wielkie wydarzenia i rocznice. Zapowiedź zwołania V ZJAZDU PARTII wywołała falę zobowiązań — często dotyczą one bezpośrednio życia miast. Prezydium miejskich rad narodowych nie tylko nie powinny unieść niczego ze społecznej inicjatywy, ale celem ich działania musi być *s t w o r z e n i e* warunków *d o j e j n a j p e ł n i e j s z e g o r o z w o j u*.

Wykorzystajmy wszystkie możliwości, by Z J A Z D P A R T I I oraz XXV-lecie POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ witaly miasta estetyczniejsze, schludniejsze i bardziej gospodarcze.

P R E Z Y D I U M
WOJEWÓDZKIEJ RADY NARODOWEJ
W WARSZAWIE

TADEUSZ ŚLIWIŃSKI

NIKTÓRE PROBLEMY AKTYWIZACJI GOSPODARCZEJ MIAST I OSIEDLI

W ostatnich kilku latach rozwój gospodarczy naszego województwa cechuje nie tylko wzrost dynamiki, przewyższającej w wielu dziedzinach dynamikę rozwoju kraju, ale i zmiany w przestrzennym rozmieszczeniu sił wytwórczych w województwie.

Jednym z podstawowych założeń działalności gospodarczej władz wojewódzkich jest aktywizacja rejonów słabiej dotąd rozwiniętych gospodarczo z jednej strony oraz ograniczenie napływu ludności do rejonu podwarszawskiego, co powinno ułatwić szybkie rozwiązanie narosłych tu trudnych problemów bytowych z druziej.

Działalności tej przychodzi w sukurs przedsięwzięcia w zakresie deglomeracji Warszawy, znajdującej wyraz w przenoszeniu stamtąd na teren województwa wielu zakładów pracy, tworzeniu filii warszawskich przedsiębiorstw przemysłowych w województwie, prowadzeniu tzw. deglomeracji biernej w powiatach podwarszawskich itp.

O skali dynamiki rozwoju gospodarczego województwa może świadczyć następujące porównanie: jeśli w latach 1950—1965 nakłady inwestycyjne w gospodarce uspołecznionej w województwie wyniosły według cen 1961 roku 66 mld. zł., to w latach 1966—1970 przewiduje się wydatkowanie około 45 mld. zł. Świadczy o niej również rosnący udział województwa w produkcji przemysłowej kraju — z 3% w roku 1960 do 4,5% w roku bieżącym.

Do 1965 roku zbudowane zostały nowe ośrodki przemysłowe w Płocku, Wyszakowie, Siedlcach i Ostrołęce. Obecnie, obok dalszej rozbudowy tych ośrodków, powstają nowe takie, jak Płońsk, Ostrow-Maz., Ciechanów, Garwolin, Pułtusk. Do szeregu miast w województwie, jak np. Ryki, Łosice, Zuromin, Maków-Mazowiecki, Przasnysz, dociera na naszych oczach pierwszy „prawdziwy” przemysł.

Istotnym czynnikiem aktywizacji gospodarczej województwa jest, jak to już nadmieniałem, deglomeracja. Ustalona przez Komisję Partyj-

no-Rządową zadania w zakresie tzw. deglomeracji czynnej przyniosą województwu około 18 tys. nowych miejsc pracy i nakłady inwestycyjne na ich utrzymanie rzędu 1,5 mld. zł. Do roku 1968 włącznie zdeglomerowanych zostanie około 7 tys. miejsc pracy.

Inną formą aktywizacji gospodarczej województwa stało się tworzenie na jego terenie filii warszawskich zakładów pracy. Obecnie pracuje już w województwie 10 takich filii. Zatrudniają one 2 tys. pracowników. Do 1970 roku przewiduje się utworzenie dalszych 4 zakładów filialnych oraz wzrost zatrudnienia we wszystkich filiach do 5 tys. osób.

Poważnym czynnikiem aktywizacji miast jest rozwój rolnictwa i związany z tym szybki wzrost nakładów na inwestycje usługowe, związane z jego potrzebami, których znaczna część koncentruje się w miastach. Prezydium WRN, ustalając w ubiegłym roku sieć osiedleńczą dla lokalizacji usług dla wsi, włączyło w nią prawie wszystkie miasta.

Nie bagatelną sprawą przyspieszenia rozwoju gospodarczego małych miast i osiedli do 10 tys. mieszkańców stał się **fundusz aktywizacji miast**. Możliwość korzystania z tego funduszu uzyskało w naszym województwie 28 miast i osiedli. Trzeba jednak stwierdzić, że jak dotąd wykorzystanie tego funduszu jest niedostateczne. **Niezbędna jest więc większa w tym zakresie inicjatywa zarówno jednostek gospodarczych, jak i miejskich rad narodowych. Przy czym, z uwagi na znane trudności w zakresie wykonawstwa, szanse realizacji mają przede wszystkim te przedsięwzięcia inwestycyjne, które mogą być wykonane systemem gospodarczym.**

Dynamika rozwoju gospodarczego województwa i aktywizacja rejonów słabiej rozwiniętych gospodarczo będą wzrastać.

Stwierdzenie to uzasadniają nie tylko coraz większe możliwości inwestycyjne państwa, ale również coraz bardziej powszechnie uznawana konieczność bardziej równomiernego rozwoju sił wytwórczych kraju i to zarówno ze względów społecznych, ekonomicznych, jak obronnych itp.

W Wojewódzkiej Komisji Planowania Gospodarczego widzimy to choćby na przykładzie wzmoczonego zainteresowania się lokalizacją w województwie nowych zakładów przemysłowych, baz zaplecza technicznego itp.

W 1967 roku Komisja Planowania przy Radzie Ministrów i Wojewódzka Komisja Planowania Gospodarczego wydały 230 decyzji lokalizacji ogólnej inwestycji, w tym na budowę i rozbudowę 100 zakładów przemysłowych.

Z ważniejszych pozycji można wymienić następujące: elektrownia na 400 MW w Ostrołęce, fabryka pieczywa cukierniczego w Płońsku, browar w Sierpcu, zespół baz transportowych i zaplecza Mazowieckiego Zjednoczenia Budownictwa w Wyszkowie, rozbudowa fabryki urządzeń technicznych w Ostrówku Węgrowskim. Niektóre z tych inwestycji są realizowane już w 1968 roku (elektrownia w Ostrołęce, zes-

pół baz w Wyszkowie), pozostałe będą rozpoczęte w latach 1969—1970.

Podjęte działanie na rzecz aktywizacji gospodarczej dalej od Warszawy położonych rejonów województwa oraz deglomeracja Warszawy powinny, jak już wspomniałem, zmniejszyć napływ ludności do rejonu podwarszawskiego. Wytworzony tu znaczny potencjał przemysłowy powinien się rozwijać w szczególności w oparciu o **modernizację, automatyzację i wzrost wydajności pracy**. Ograniczenie w tym rejonie przyrostu ludności z migracji pozwoli szybciej rozwiązać trudne tutaj problemy mieszkaniowe, komunalne, poprawić stan usług oraz zapobiec dalszej żywołowej urbanizacji wsi podwarszawskich, przez zapewnienie w miastach mieszkań dla ludności nie związanej z rolnictwem.

Podjęcie realizacji powyższych założeń postawiło przed Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej oraz prezydiami powiatowych i miejskich rad narodowych szereg nowych problemów do rozwiązania. **Są to sprawy zwiększenia potencjału wykonawczego budownictwa, przygotowania i pozyskania kadr kwalifikowanych, budownictwa mieszkaniowego, rozwoju zaplecza usługowego i kulturalnego i wiele innych.**

Sprawy te omówione są w innych artykułach i będą na pewno przedmiotem rozważań na naradzie. Ja pragnę poruszyć tylko jedno zagadnienie, zająbiające się przy tym z szeregiem wymienionych problemów — mianowicie **koordynacji inwestycji**. Zagadnienie to nabrało szczególnego znaczenia w miastach, gdzie lokalizowane są nowe zakłady pracy, zwłaszcza jeżeli jest ich kilka lub kilkanaście. Powszechnie jest bowiem wiadomo, że w większości naszych miast występuje bardzo poważny niedorozwój urządzeń komunalnych, energetycznych itp.

Nowe zakłady lokalizowane są obecnie z reguły zgodnie ze współczesnymi zasadami urbanistyki w wydzielonych dzielnicach przemysłowo-składowych. Uzbrowienie tych dzielnic nie może się odbywać w pojedynkę przez poszczególne zakłady, ale wspólnie według jednolitej koncepcji zagospodarowania całej dzielnicy. Z kolei dzielnice przemysłowo-składowe wymagają dziesiątków powiązań z całym miastem. **Dla prawidłowego funkcjonowania zakładu niezbędne jest nie tylko to, co znajduje się za jego bramą, ale i rozwój miasta — budownictwo mieszkaniowe, usługi itp.** Wymóg ten stawia na porządku dnia problem modernizacji miast, budowy również dla nich szeregu urządzeń. Budowa lub rozbudowa niektórych urządzeń np. kanalizacji i oczyszczalni ścieków, wodociągów itp. jest możliwa tylko wówczas, gdy podejmie się ją wspólnie, środkami rad narodowych i zakładów pracy.

Można zatem stwierdzić, że **aktywizacja gospodarcza, lokalizacja nowych zakładów stwarza możliwość modernizacji miast, zaś modernizacja miast staje się niezbędnym warunkiem ich aktywizacji gospodarczej.**

Problemy te są przedmiotem koordynacji terenowej inwestycji. Znaczną część prac koordy-

nacyjnych, zwłaszcza koordynację większych inwestycji, w tym w zakresie zagospodarowania dzielnic przemysłowo-składowych prowadzi się w Wojewódzkiej Komisji Planowania Gospodarczego.

O skali tych prac może świadczyć, że w latach 1964-1967 skoordynowano dziesiątki przedsięwzięć inwestycyjnych o wartości około 15 mld. zł. Nasilenie tych prac wzrosło w ostatnich dwu latach, w związku ze wzrostem zadań inwestycyjnych, m. in. w wyniku podejmowania inwestycji odtworzeniowych zakładów deglomerowanych z Warszawy i budowy lub rozbudowy filii warszawskich zakładów pracy.

W drodze koordynacji uzyskano skojarzenie wielu dublujących się zamierzeń inwestycyjnych, szczególnie w budowie wodociągów, kanalizacji, kotłowni, sieci ciepłowniczej, urządzeń dla dostawy energii elektrycznej, bocznicy kolejowych, dróg i ulic, budownictwa mieszkaniowego i socjalno-kulturalnego. Uzyskano przy tym znaczne oszczędności nakładów inwestycyjnych, jak i kosztów eksploatacji urządzeń.

Działalność koordynacyjna pozwoliła na podjęcie szeregu inwestycji, uwzględniających potrzeby miast, których rady narodowe nie byłyby w stanie podjąć samodzielnie. Dotyczy to w szczególności inwestycji gospodarki komunalnej, w finansowaniu których na każde 100 złotych, wydawane z budżetów rad narodowych, przypada ok. 113.— zł. udziałów jednostek planu centralnego.

Powszechnie znane są przedsięwzięcia inwestycyjne zrealizowane już, lub zrealizowane jako inwestycje wspólne w Płocku, w rejonie Pruszkowa i Ursusa, a także w innych miastach.

W wyniku koordynacji inwestycji rozpocznie się w bieżącym 5-leciu, z udziałem nakładów z partycypacji, szereg inwestycji miejskich, nie przewidzianych w planie 5-letnim, a m. in. rozbudowę kanalizacji i budowę oczyszczalni ścieków w Siedlcach (rozpoczęto w 1967 roku), w Mławie (rozpoczęcie w 1968 roku), w Ostrowi-Mazowieckiej, w Sierpcu i Pułtusku (rozpoczęcie w 1969 roku). W 1969 roku lub 1970 roku rozpoczęte będzie, jako inwestycja wspólna, doprowadzenie wody dla m. Płońska.

Aktualnie w różnym stopniu zaawansowania są prace koordynacyjne, w szczególności mające na celu kompleksowe zagospodarowanie dzielnic przemysłowo-składowych, w powiązaniu z inwestycjami miejskimi, w odniesieniu do 24 miast województwa. W wyniku tych prac w trakcie projektowania i częściowo realizacji są dzielnice przemysłowo-składowe w Ciechanowie, Garwolinie, Grójcu, Makowie-Maz., Mławie, Nowym Dworze-Maz., Ostrołęce (2 dzielnice), Ostrowi-Maz., Płońsku, Przasnyszu, Pułtusku, Nasielsku, Siedlcach, Sierpcu, Wołominie, Radzyminie, Płocku, Wyszкові, Pruszkowie, Piaseczynie, Górze Kalwarii i Ursusie.

Sama koordynacja, a w szczególności realizacja ustaleń koordynacyjnych, napotyka na szereg trudności. Wynikają one z niejednakowego

stopnia przygotowania inwestorów, niezbędne dla prawidłowego sformułowania programu i podjęcia realizacji wspólnych inwestycji, z konieczności rozpoczynania w niektórych miastach prac w zakresie uzbrojenia niemal od zera, z obiektywnych trudności technicznych wielu rozwiązań i ich projektowania, z niezbyt sprawną często działalnością t.zw. inwestorów wiodących dla poszczególnych inwestycji oraz służb między innymi i podległych radom narodowym, uczestniczących w procesie projektowania i realizacji inwestycji, z niedostatecznego poziomu wykonawstwa inwestycyjnego, zwłaszcza w zakresie robót inżynierskich.

Trudności te powodują niejednokrotnie wydłużenie czasu niezbędnego dla ustaleń koordynacyjnych oraz ich realizacji, opóźnienia niektórych pilnych inwestycji, konieczność stosowania tymczasowych rozwiązań do czasu uruchomienia urządzeń wspólnych itp. Wynikły one głównie w odniesieniu do dzielnic przemysłowo-składowych w Garwolinie, Grójcu, Nowym Dworze-Maz., Płońsku i Pułtusku.

W pracach koordynacyjnych, o których mowa oraz w samodzielnie podejmowanej koordynacji różnych innych przedsięwzięć gospodarczych na swoim terenie coraz większą rolę odgrywiają prezydium powiatowych i miejskich rad narodowych. Znane jest zaangażowanie i inicjatywa w pozyskaniu na swój teren nowych zakładów pracy i pomocy udzielanej im w zakłamyzywaniu się na tym terenie władz powiatowych i miejskich Makowa-Maz., Różana, Ostrowi-Maz., Łosic, Pułtuska i Nasielska, Płońska, Sierpca i szeregu innych.

Tym niemniej rola niektórych prezydiów powiatowych i miejskich rad narodowych w koordynacji inwestycji jest jeszcze niedostateczna. Niezadowolająca jest praca w tym względzie zespołów do spraw koordynacji inwestycji części powiatów, dla obsługi których przekazane zostały w ub. roku dodatkowe etaty do Powiatowych Komisji Planowania Gospodarczego. Nie w pełni wykorzystywane są uprawnienia koordynacyjne przekazane prezydiom powiatowych rad narodowych, uchwałą PWRN Nr 30/166/66 z dnia 11. I. 1966 roku.

Chodzi przede wszystkim o to, by prezydium powiatowych i miejskich rad narodowych w szerszym zakresie podejmowały samodzielnie koordynację inwestycji, zwłaszcza o mniejszej skali i w zakresie ustaleń cząstkowych, wówczas, gdy istnieją ogólne kompleksowe koncepcje skoordynowania inwestycji oraz by zapewniły bieżącą, systematyczną kontrolę realizacji postanowień przyjmowanych w ramach koordynacji przez inwestorów wiodących, biura projektowe oraz własne służby.

Wspomniałem poprzednio, że w formie inwestycji wspólnych podejmuje się wiele przedsięwzięć, zwłaszcza w zakresie uzbrojenia komunalnego, zaspokajających zarówno potrzeby zakładów pracy, jak i miast. Są to jednak inwestycje bardzo kosztowne. Obecny stan środków

tak rad narodowych, jak i zakładów pracy, pozwala często na podjęcie jedynie budowy podstawowych, niezbędnych etapów tych urządzeń, przy czym przyjmuje się rozwiązanie pozwalające na dalszą ich rozbudowę w przyszłych latach. Szereg zakładów pracy świadczy również na budowę obiektów bezpośrednio nie związanych z ich funkcjonowaniem: jak szkół, placówek służby zdrowia, handlowych itp. **Te możliwości trzeba nadal wykorzystywać.**

Tym niemniej ze strony niektórych prezydentów rad narodowych występują niejednokrotnie zbyt wygórowane żądania odnośnie inwestycji w zakresie t. zw. infrastruktury, wymagające zbyt wysokich udziałów ze strony zakładów pracy w stosunku do kosztów prowadzonych przez nich inwestycji podstawowych, jak i znacznych kwot ze strony rad narodowych. Takie postępowanie może spowodować spadek zainteresowania do budowy zakładów na terenie naszego województwa. **Konieczny jest zatem w tych sprawach umiar i poczucie realnych możliwości.**

Trzeba przyznać, że dotychczas większość prac koordynacyjnych, podejmowana była z dnia na dzień, pod naciskiem bieżących potrzeb, zwłaszcza związanych z odtwarzaniem zakładów deglomerowanych, które realizowane są w przyspieszonym tempie.

Trzeba, żeby w przyszłości prace te prowadzone były z większym wyprzedzeniem w stosunku do terminów realizacji inwestycji.

ANTONI SŁAWIŃSKI

GŁÓWNE KIERUNKI PRACY MIEJSKICH RAD NARODOWYCH I ICH ORGANÓW ORAZ SAMORZĄDU MIESZKAŃCÓW W 1968 r.

W ostatnich latach nastąpił dalszy wzrost rangi i roli rad narodowych jako organów przedstawicielskich. Polepszyła się pozycja komisji oraz zwiększył autorytet radnych.

Poważny wpływ na te korzystne zmiany wywarła uchwała Wojewódzkiej Rady Narodowej z kwietnia ubiegłego roku w sprawie kierunków rozwoju miast, ze szczególnym uwzględnieniem aktywności gospodarczej i społecznej małych miast oraz ich porządkowania.

Do osiągnięć rad narodowych w tym okresie należy zaliczyć pomyślną realizację większości zadań gospodarczych, społecznych i kulturalnych przy pogłębianiu więzi z ludnością i jej organizacjami w rozwiązywaniu poszczególnych zadań, co znalazło swój wyraz w czynach społecznych i pracy komitetów blokowych.

Miejskie rady narodowe częściej niż to bywało kiedyś rozpatrywały na sesjach problemy istotne dla terenu, koncentrując się przede wszystkim na następujących zagadnieniach:

Obecnie istnieje już taka możliwość. Mam tu na myśli nie tylko miasta, gdzie ustalone już zostały koncepcje zagospodarowania dzielnic przemysłowo-składowych, które z reguły posiadają znaczne rezerwy terenowe, ale i pozostałe miasta.

Możliwość tę stwarza plan regionalny dla m. st. Warszawy i województwa warszawskiego na lata 1966—1985, który został opracowany i wchodzi w fazę zatwierdzeń. Brak miejsca nie pozwala na pobieżne chociażby scharakteryzowanie koncepcji rozwoju województwa i jego przekształceń założonych w tym planie. Mogę tylko powiedzieć, że są one rozwinięciem przedsięwzięć, o których była mowa w pierwszej części niniejszego artykułu.

Pragnąłbym natomiast podkreślić, że plan regionalny określając funkcję i tempo rozwoju poszczególnych miast, już w obecnym stanie (jakkolwiek prace nad bardziej szczegółowym ujęciem tych zagadnień będą dalej prowadzone) dość wyraźnie ukierunkowuje lokalizację inwestycji oraz charakter i rozmiar wielu przedsięwzięć gospodarczych w miastach. **Dlatego też niezbędne będzie zapoznanie się z tym planem prezydentów miejskich rad narodowych, radnych i aktywu miejskiego, a zwłaszcza gruntowne rozpatrzenie założonych w planie funkcji swoich miast oraz wniesienie uwag i wniosków, które będą mogły być uwzględnione w bardziej szczegółowych opracowaniach i w korektach planów ogólnych miast, które będą musiały być przeprowadzane w najbliższym okresie.**

- gospodarce komunalnej i budownictwie mieszkaniowym,
- porządkowaniu zabudowy i urządzeń miejskich,
- rozwoju sieci handlu i usług,
- ochronie porządku i bezpieczeństwa publicznego,
- ocenie wykonania zadań gospodarczych i należności finansowych.

Poświęcono również sporo uwagi ocenie przebiegu realizacji planów gospodarczych i budżetów, efektywności pracy organów administracyjnych i gospodarczych, w tym również i jednostek niepodporządkowanych. Oznacza to, że znaczna większość rad narodowych odczuwała potrzebę rozpatrywania spraw, mających zasadnicze znaczenie dla swego terenu.

Zwiększył się udział komisji w przygotowaniu sesji rady między innymi na skutek wzrostu rangi problemowego planu pracy rady i jego oddziaływania na plany pracy komisji. Komisje